

TEZAU LITURGIC
29 IUNIE
SF. IUSTIN POPOVICI

VIATA
SF. APOSTOL
PAVEL

BELGRAD, 1974

Архимандрит ЈУСТИН Поповић ЖИТИЈА СВЕТИХ

29. ЈУНИ ЖИТИЈЕ, ПОДВИЗИ И СТРАДАЊЕ СВЕТОГ СЛАВНОГ И СВЕХВАЛНОГ ВРХОВНОГ АПОСТОЛА ПАВЛА

Свети апостол Павле, који се пре апостолства звао Савле,[33] беше по рођењу Јеврејин, из племена Венијаминова. Родио се у Тарсу киликијском од знатних родитеља који су најпре живели у Риму, па се затим преселили у Тарс киликијски[34] са почасним звањем римских грађана, због чега се и Павле назива римским грађанином. Он беше сродник светог првомученика Стефана, и би од родитеља послан у Јерусалим ради изучавања Мојсијевог закона. У Јерусалиму он постаде ученик славног учитеља Гамалила. Његов друг по учењу и пријатељ беше Варнава, који потом постаде апостол Христов. Савле темељно изучи отачки закон, и постаде велики ревнитељ његов, и ступи у партију фарисеја.

У то време у Јерусалиму и у околним градовима и крајевима свети апостоли шираху благовешће Христово. При томе они често

вођаху дуге препирке са фарисејима и садудејима и са свима књижевницима и законцима јеврејским, који ненавиђаху и гоњаху проповеднике Христове. Ненавиђаше свете апостоле и Савле, па чак није хтео ни да слуша њихову проповед о Христу; а Варнаву који већ беше апостол Христов он исмеваше, и говораше хуле на Господа Христа. Када пак Јевреји засипаху камењем његовог сродника, светог првомученика Стефана, Савле не само не жаљаше што се невино пролива крв његовог рођака, него и одобраваше убиство и чуваше хаљине Јевреја који убијаху Стефана (Д. А. 7, 58).

После тога, измоливши од првосвештеника и старешина јеврејских пуномоћије, Савле силно кињаше цркву, јер улажаше у куће верних, и вуцијаше људе и жене те предаваше у тамницу. Но не задовољавајући се гоњењем верних у Јерусалиму, а дишући претњом и смрћу на ученике Господње, Савле пође у Дамаск[35] са посланицом првосвештеника тамошњим зборницама, да и тамо, ако кога нађе од верујућих у Христа, похвата и људе и жене, па свезане доведе у Јерусалим. То би за царовања Тиберија.[36]

Када Савле на путу већ беше близу Дамаска, одједанпут га обасја светлост с неба, и

паднувши на земљу он чу глас где му говори: Савле, Савле, зашто ме гониш? - А он запрепашћен упита: Ко си ти, Господе? - А Господ рече: Ја сам Исус, кога ти гониш; тешко ти је противу бодила праћати се. - А он дршћући од страха, упита: Господе, шта хоћеш да чиним? - И Господ му рече: Устани и уђи у град, па ће ти се казати шта ти треба чинити (Д. А. 9, 3-6). А и војници који иђаху са Савлом беху запрепашћени, и стајаху чудећи се, јер чујаху глас који говораше Савлу а никога не виђаху. А Савле устаде са земље, и отвореним очима својим никога не виђаше: јер телесне очи његове ослепише, али духовне очи његове стадоше прогледати. Водиоци његови узеше га за руку и уведоше у Дамаск. Ту он проведе три дана слеп, и не једе, нити пи, него се непрестано мољаше (Д. А. 9, 7-9). У Дамаску пак бејаше свети апостол Ананија;^[37] њему се Господ јави у виђењу, и нареди му да потражи Савла који настава у дому неког човека Јуде, да му телесне очи просвети додиром, а душевне - светим крштењем. Ананија одговори: Господе, ја чух од многих за тога човека колика зла почини светима твојим^[38] у Јерусалиму; и овде има власт од главара свештеничких да веже све који призивају име твоје. А Господ му рече: Иди без страха, јер ми је он сасуд изабрани да изнесе

име моје пред незнабошце и царе и синове Израиљеве. А ја ћу му показати колико му ваља пострадавати за име моје (Д. А. 9, 10-16).

По наређењу Господњем свети Ананије оде и, нашавши Савла, метну руке на њега. И тог часа отпаде од очију његових као крљушт, и он одмах прогледа, и уставши крсти се и испуни се Духа Светога који га посвети на апостолску службу, и промењено му би име из Савла у Павла. И одмах стаде проповедати по зборницама Исуса, да је Он Син Божји. И сви који слушаху дивљаху се и говораху: Није ли ово онај што гоњаше у Јерусалиму оне који спомињу име ово, и овде за то дође да такве свезане води главарима свештеничким? - А Савле се већма сиљаше и збуњиваше Јевреје који живе у Дамаску, доказујући да Исус и јесте Христос, тојест обећани Месија. Најзад се Јевреји испунише гнева на њега и договорише се да га убију. И чуваху капије градске дан и ноћ, да им не би умакао. А ученици Христови, који беху с Ананијом у Дамаску, дознавши за договор Јевреја о убијању Павла, узеше га ноћу, и спустише преко градског зида у котарици (Д. А. 9, 17-25). Изишавши из Дамаска, свети Павле се не упути одмах у Јерусалим, него најпре пође у Арабију, као што сам о томе пише у Посланици Галатима: Не питах тела и крви, нити изиђох у

Јерусалим к старијим апостолима од себе, него отидох у Арабију, па се опет вратих у Дамаск. А после тога на три године изиђох у Јерусалим да видим Петра (Гал. 1, 16-18).

Дошавши у Јерусалим, свети Павле покушаваше да се придружи ученицима Господњим, али се они бојаху њега, не верујући да је и он ученик Господњи. А свети апостол Варнава, видевши га и убедивши се да се обратио ка Христу, обрадова се и приведе га апостолима, и Павле им исприча како на путу виде Господа, и шта му Господ рече, и како у Дамаску смело проповедаше име Исусово. Ово испуни великом радошћу свете апостоле, и слављаху Христа Господа. А свети Павле се и у Јерусалиму препираше са Јеврејима и Грцима око имена Господа Исуса. Једном пак, стојећи у цркви и молећи се, он постаде изван себе, и виде Господа који му рече: Похитај те изиђи из Јерусалима, јер неће примити сведочанства твога о мени. - А Павле рече Господу: Господе, сами Јевреји знаду да сам ја метао у тамнице и био по зборницама оне који верују у Тебе. И кад се проливаше крв Стефана, сведока твога, и ја стајох и пристајох на смрт његову, и чувах хаљине оних који га убијаху. - И Господ му рече: Иди, јер ћу ја далеко да те пошљем у незнабошце (Д. А. 22, 17-21).

После овог виђења свети Павле, иако је желео да још неколико дана остане у Јерусалиму наслађујући се састанцима и разговорима са апостолима, није могао, јер се Јевреји, с којима се он препирао о Христу, разјарише и искаху да га убију. Дознавши за то, јерусалимски хришћани отпратише Павла у Кесарију,[39] и одатле га отпремише у Тарс, где он проведе неко време проповедајући реч Божју својим земљацима, док тамо не дође апостол Варнава и одведе Павла у Антиохију Сиријску, јер је знао да је Павле одређен за апостола незнабошцима.

У Антиохији они целу годину проповедаху Еванђеље и многи народ обратише ка Христу, и назваше их хришћанима (Д. А. 11, 25-26). По истеку године оба света апостола, Варнава и Павле, вратише се у Јерусалим и обавестише свете апостоле шта благодат Божја учини у Антиохији, и тиме веома обрадоваше Цркву Христову у Јерусалиму. Поред тога они донеше обилну милостињу од добровољних дародаваца из Антиохије као помоћ сиромашној и убогој братији у Јудеји, пошто у то време, за царовања Клаудија,[40] беше велика глад, предсказана светим Агавом, једним од седамдесеторице апостола.

Изишав из Јерусалима, Варнава и Павле опет дођоше у Антиохију. Када они проведоше ту

неко време у посту и молитвама, у служењу божанствене Литургије и у проповедању речи Божје, би угодно Светоме Духу да их пошаље међу незнабошце на проповед. Дух Свети рече старешинама у Антиохијској цркви: "Одвојте ми Варнаву и Савла на дело на које их позвах". Тада постивши и помоливши се Богу метнуше руке на њих, и отпустише их (Д. А. 13, 2-3).

Тако послани од Духа Светога, Варнава и Павле сиђоше у Селевкију,[41] и оданде отпловише на острво Кипар, постојбину апостола Варнаве. Ту, бавећи се у Саламини,[42] они проповедаху реч Божју у зборницама јеврејским. И прошавши цело острво све до Пафа,[43] они у Пафу нађоше некаквог човека врача и лажног пророка, Јеврејина, коме беше име Варисус или Елима (Елима на арапском значи: маг, врач, чаробњак), који се налажаше при тамошњем проконзулу Сергију Павлу, човеку разумном. Овај проконзул дозвавши Варнаву и Савла заиска да чује од њих реч Божију, и верова ономе што они говораху. А Елима врачар стаде им се супротити, гледајући да одврати проконзула од вере. Свети Павле, испунивши се Духа Светога, и погледавши на врача, рече: "О, напуњени свакога лукавства и свакога неваљалства, сине ђавољи! непријатељу сваке правде! нећеш ли престати кварити праве

путеве Господње? И сад ето руке Господње на те, и бићеш слеп не видећи сунца за неко време". И уједанпут нападе на врача мрак и тама, и пипајући тражаше вођа. Тада намесник, кад виде шта би, верова, дивећи се науци Господњој (Д. А. 13, 4-12). А верова са њим и многи народ, и множаше се Христова црква.

Отпловивши из Пафа, Павле и његово друштво дођоше у Пергу Памфилијску, оданде у Антиохију Писидијску.[44] Ту они проповедаше Христа, и када већ многе приведоше к вери, онда завидљиви Јевреји подговорише старешине градске, који беху незнабошци, те истераше свете апостоле из града и околине његове. А они отресавши на њих прах са ногу својих дођоше у Иконију.[45] Ту се доста времена задржаше, смело проповедајући реч Божију, и приведоше к вери велико мноштво Јевреја и незнабожаца, не само проповеђу него и знамењима и чудесима која биваху рукама њиховим. Ту они обратише и свету девојку Теклу,[46] и увестише је Христу. А неверујући Јевреји подговорише незнабошце и њихове поглаваре да противстану апостолима и да их камењем побију. Дознавши за то, апостоли избегаше у градове Ликаонске: Листру и Дерву, и у околину њихову. Проповедајући Еванђеље у Листри, они исцелише неког човека, хромог од

рођења, који никада не беше ходио; именован Христовим они га подигоше на ноге, и он одмах скочивши хођаше. А кад народ виде ово чудо, подигоше глас свој говорећи ликаонски: "Богови се начинише као људи, и сиђоше к нама". И називаху Варнаву Зевсом, а Павла Хермесом;^[47] и доведоше јунце, и донесоше венце, хотећи да им принесу жртве. А Варнава и Павле раздерише хаљине своје, и скочише међу народ вичући и говорећи: "Људи! шта то чините? И ми смо као и ви смртни њуди". И дуго им говорише о једном Богу, који створи небо и земљу и море и све што је у њима, и даје с неба дажд и родне године, и пуни срца људска храном и весељем. И ово говорећи једва оставише народ да им не принесе жртве (Д. А. 14, 1-18).

Док свети апостоли борављаху у Листри и учаху, дођоше из Антиохије и Иконије неки Јевреји, и подговорише народ да одустану од апостола, говорећи да ништа право не говоре, него све лажу. Притом на нешто горе подговорише људе: светог Павла као главног говорника засуше камењем и извукоше изван града мислећи да је мртав. А он уставши, уђе поново у град, па сутрадан изиђе с Варнавом у Дерву. И проповедавши Еванђеље граду томе и научивши многе вратише се у Листру и Иконију

и Антиохију Писидијску, утврђујући душе ученика и молећи их да остану у вери. И рукоположивши им презвитере по свима црквама, и помоливши се Богу с постом, предадоше их Господу у кога вероваше. И прошавши Писидију дођоше у Памфилију. И говоривши реч Господњу у Перги сиђоше у Аталију.[48] И из ње отпловише у Антиохију, одакле спочетка беху послани Духом Светим да проповедају реч Божију незнабошцима. И кад стигоше у Антиохију, они сабраше цркву, и казаше свима све што учини Бог с њима, и колико народа незнабожачког би приведено Христу (Д. А. 14, 19-27).

После неког времена, у Антиохији међу вернима из Јевреја и из незнабожаца настаде распра односно обрезања, једни говораху да је немогуће спасти се без обрезања, а други сматраху да је обрезање тешко за њих. Због тога се појави потреба да свети апостоли Павле и Варнава иду у Јерусалим к апостолима и презвитерима да их питају односно обрезања, и усто да их обавесте да је Бог отворио врата вере незнабошцима. Овој вести о обраћању незнабожаца обрадоваше се веома сва браћа у Јерусалиму.

У Јерусалиму, свети апостоли и презвитери на саборном већању потпуно одбацише

старозаветно обрезање као непотребно новој благодати, а заповедише: чувати се од идоложртвене хране, од блуда, и ничим не вређати ближњега (Д. А. 15, 1-29). Са оваквом одлуком они отпремише из Јерусалима Павла и Варнаву, а са њима и Јуду и Силу.

Дошавши у Антиохију, они проведоше тамо доста времена, па опет кренуше међу незнабошце, раздвојивши се један од другог: Варнава, узевши са собом свог сродника Марка, отплови на Кипар; а Павле, изабравши Силу, оде у Сирију и Киликију, и проходећи тамошње градове, утврђиваше цркве. Дошавши у Дерву и Листру, он обреза у Листри ученика свог Тимотеја, да би одстранио роптање јудејствујућих хришћана.[49] Одатле он отпутова у Фригију и Галатијску покрајину; затим дође у Мисију, и намераваше да иде у Витинију,[50] али му не даде Дух Свети. Јер када се Павле са својим сапутницима налажаше у Троади,[51] он имаде овакво виђење ноћу: неки човек, по изгледу Македонац, стаде пред њим и мољаше га говорећи: "Дођи у Македонију и помози нам" (Д. А. 15, 36-16, 9).

По овом виђењу Павле познаде да га Господ позива у Македонију на проповед Еванђеља. И отпловивши из Троаде дође на острво Самотрак, и сутрадан у Неапољ,[52] а оданде у Филибу,

најближи град Македоније, насеље римско. У Филиби он научи Христовој вери и крсти неку жену Лидију која беше скерлетопродавачица; она га умоли да са ученицима својим живи у њеној кући. Једном када Павле са ученицима својим иђаше у црквени скуп на молитву, срете га нека служавка која имађаше у себи нечистог духа погађачког и врачајући доношаше велики доходак својим господарима. Идући за Павлом и његовим ученицима она викаше говорећи: "Ови су људи слуге Бога вишњега, који јављају нама пут спасења". И тако чињаше она много дана. А кад се Павлу досади, окрену се к њој и, запретивши духу именом Исуса Христа, изагна га из ње. А кад њезини господари видеше да пропаде нада њиховог дохотка, дохватише Павла и Силу и одведоше их ка кнезовима и војводама, говорећи: Ови су људи Јевреји, и муте по нашем граду, и проповедају обичаје, које нама не ваља примати ни творити, јер смо Римљани.

Војводе, подеравши апостолима хаљине, заповедише да их моткама бију. И пошто их здраво избише, вргоше их у тамницу. А у поноћи, када Павле и Сила беху на молитви, затресе се тамница, отворише се сва тамничка врата и свима спадоше окови. Видевши то, тамничар поверова у Христа, доведе апостоле у

свој дом, опра им ране, и крсти се са целим домом својим, и постави им трпезу, па се апостоли опет вратише у тамницу. А кад свану, војводе се покајаше што жестоко казнише невинне људе, па послаше пандуре у тамницу с наређењем: да се апостоли пусте на слободу, и да иду куда хоће. А Павле им рече: Избивши нас пред народом без суда, људе Римљане, бацише у тамницу; и сад хоће тајно да нас пусте? Није тако, него сами нека дођу и изведу нас. - Пандури се онда вратише и казаше војводама ове речи Павлове. И уплашише се војводе кад чуше да су сужњи, које они избише, Римљани; и дошавши умолише их да изиђу из тамнице и из града. А они, изишавши из тамнице, дођоше у дом Лидије, код које су раније живели, и утешише тамо скупљену браћу. И опростивши се са њима, они отпутоваше у Амфипољ и Аполонију, па оданде у Солун[53] (Д. А. 16, 10-40).

У Солуну, пошто они многе придобијаху Еванђељем, завидљиви Јевреји, покупивши неке зле људе, нападоше на кућу Јасонову, где апостоли становаху. А кад тамо не нађоше апостоле, дохватише Јасона и неке од браће и повукоше их пред старешине градске, клеветајући их као противнике ћесареве који

говоре да има други цар, звани Исус. И једва се Јасон ослободи те напасти (Д. А. 17, 1-9).

А свети апостоли, сакривши се од тих злих људи, ноћу изиђоше из Солуна и одоше у Верију.[54] Али и тамо зловна завист јеврејска не даде мира светоме Павлу. Јер када солунски Јевреји разабраше да Павле у Верији проповеда реч Божију, дођоше и тамо, те подигоше и побунише народ против Павла. И свети апостол би приморан да и одатле отпутује, не зато што се бојао смрти, него на наваљивање браће, да сачува живот свој ради спасења многих. И браћа отпратише Павла да иде у приморје. Сапутнике пак своје Силу и Тимотеја свети апостол остави у Верији, да утврде у вери новообраћене, пошто је знао да Јевреји само његову главу траже. Сам пак седе на лађу и отплови у Атину[55] (Д. А. 17, 10-14).

У Атини, гледајући град пун идола, свети Павле се узрујаваше духом, жалећи због погибије толиких душа. И свакодневно се препираше по зборницама са Јеврејима, и по трговима са Грцима и њиховим философима. А неки од философа одведоше га на Ареопаг, место где су поред идолског храма вршена јавна суђења. Одведоше га тамо, једно због тога што су хтели да чују што ново, а друго због тога што су, по мишљењу светог Златоуста, хтели да га предаду

суду, мукама и смрти, ако буде говорио нешто што заслужује казну. А свети Павле, који раније беше видео у граду неки жртвеник на коме је писало: "непознатоме богу", тим поводом отпоче своју реч, и стаде им проповедати истинитог Бога, говорећи: "Бога, кога не знајући поштујете, тога вам ја проповедам". И продужи им казивати о Богу - Творцу целог света, и о покајању, и о суду, и о васкрсењу мртвих. А кад чуше о васкрсењу мртвих, једни му се слушаоци ругаху, а други изјавише жељу да им опет говори о томе. - И Павле отиде са тог скупа неосуђен, као потпуно невин. А реч Божја, проповедана њиме, беше не без користи за придобијање душа. Јер неки људи, приставши уза њ, вероваше у Христа; међу њима беше и Дионисије Ареопагит,[56] и нека знатна жена по имену Дамара, и многи други с њима, и крстише се (Д. А. 17, 16-34).

Отпутовавши из Атине, свети Павле дође у Коринт[57] и настани се тамо код неког Јеврејина коме беше име Акила. Ту к њему дођоше из Македоније Сила и Тим Тимотеј, и заједно проповедаху реч Божју. Акила са женом својом Прискилом беше по занату ћилимар; Павле се научи њиховом занату, и рађаше заједно са њима, трудом руку својих зарађујући храну себи и сапутницима својим, као што о

томе говори у Посланици Солуњанима: Нити забадава хлеб једосмо у кога, него у труду и послу, дан и ноћ радећи, да не будемо на терету никоме од вас (2 Сол. 3, 8). И опет: Потреби мојој и оних који беху са мношвом послужили ове руке моје (Д. А. 20, 34). И сваке суботе свети Павле се препираше са Јеврејима у зборницама, доказујући да Исус и јесте Христос, истинити Месија. Али пошто се Јевреји упорно противљаху и хуљаху, он отресе хаљине своје и рече им: Крв ваша на главе ваше; ја сам чист, од сада идем међу незнабошце (Д. А. 18, 1-6). И када он намераваше да напусти Коринт, ноћу му се јави Господ у виђењу, и рече: "Не бој се, него говори, и да не ућутиш, јер сам ја с тобом, и нико се неће усудити да ти што учини, пошто ја имам велики народ у овоме граду". - И остаде Павле у Коринту годину и шест месеци, учећи речи Божјој Јевреје и Грке. И многи вероваше и крстише се; па и сам старешина зборнице Крисп верова и крсти се са целим домом својим (Д. А. 18, 7-11).

Неки пак од непријатељски расположених Јевреја нападоше једнодушно на Павла и доведоше га на суд код проконзула Галиона, брата философа Сенеке. Али Галион одби да суди Павлу, говорећи: Да је он учинио какву неправду или зло дело, ја бих вас послушао и

судио му; али у вашем спору око речи и закона вашег, ја нећу да будем судија. - И изагна их из суднице (Д. А. 18, 12-16).

После тога свети Павле остаде тамо још позадуго, па опростивши се с братијом отплови са сапутницима својим у Сирију, међу којима беху Акила и Прискила. И сви се зауставише у Ефесу.[58] Проповедајући реч Божју у Ефесу, свети апостол Павле чињаше многа чудеса; и не само руке његове беху чудотворне, исцељујући додиром сваку болест, него и убрушчићи његови и чалме, наквашени знојем тела његова, имађаху ту исту чудотворну силу: јер стављани на болеснике, одмах их исцељиваху, и изгоњаху зле духове из људи. Видећи то, неки од скитајућих Јевреја, заклињача ђавола, дрзнуше се призивати име Господа Исуса над онима у којима беху зли дуси, говорећи: "Заклињемо вас Исусом кога Павле проповеда". Но зли дух одговори: "Исуса знам, и Павла познајем; али ко сте ви?" И скочивши на њих човек у коме беше зли дух надвлада их, и притиште их пода се тако да они једва голи утекоше из руку бесомучника. И ово дознадоше сви у Ефесу, и Јевреји и незнабошци, и страх их спопаде све, и величаху име Господа Исуса, и многи вероваше у Њега. Па чак и многи од оних који се бављаху чинима примише свету веру, и онда сабраше своје

чаробњачке књиге и спалише их пред свима; и прорачунаше и нађоше да су вределе педест хиљада динара. Тако силно растијаше и надвлађиваше реч Господња (Д. А. 18, 18-19; 19, 9-20).

Онда свети Павле намисли да иде у Јерусалим, и говораше: Пошто будем тамо, ваља ми и Рим видети (Д. А. 19, 21). Али у то време подиже се у Ефесу не мала буна од златара који прављаху мале сребрне моделе Дијаниног храма. Пошто се утиша буна свети Павле, након трогодишњег боравка свог у Ефесу, отпутова у Македонију. Одатле оде у Троаду, где проведе седам дана. А у први дан недеље, када се верни сабраше да ломе хлеб, тј. на Свету Евхаристију (Литургију, причешће), Павле, пошто намераваше да сутрадан отпутује, протеже беседу своју до поноћи, у соби у којој гораху многе свеће. Међу слушаоцима бејаше једно момче, по имену Евтих; он сеђаше на прозору, и надвладан тврдим сном омаче се и паде доле с трећега спрата, и дигоше га мртва. А свети Павле сишавши паде на њ, и загрливши га рече: "Не грајите, јер је душа његова у њему". И Павле опет изиђе горе, а доведоше и момче живо, и утешише се не мало. И Павле говораше још дуго, све до зоре, па опростивши се са вернима отпутова (Д. А. 19, 23-20, 12).

Дошавши у Милит,[59] свети Павле посла у Ефес и дозва к себи презвитере црквене, пошто сам није хтео тамо ићи, да не би задоцнио бити о Педесетници у Јерусалиму. И кад презвитери ефески дођоше к њему, он им одржа поуку и између осталог рече им: "Пазите на себе и на све стадо у коме вас Дух Свети постави владикама да пасете цркву Господа и Бога коју стече крвљу својом". И предсказа им да ће по доласку његовом ући међу њих тешки вуци који неће штедети стада. А каза им и о намераваном путу свом, говорећи: "Ево ја свезан Духом идем у Јерусалим не знајући шта ће ми се у њему догодити; осим да Дух Свети по свима градовима сведочи, говорећи да ме окови и невоље чекају. Али се ни за шта не бринем, нити марим за свој живот, него да с радошћу свршим течење своје и службу своју коју примих од Господа". И кад им рече: "Сад знам да више нећете видети лица мога", настаде велики плач свију, и грлећи Павла целиваху га, ожалостњени нарочито тиме што им рече да више неће видети лица његова. И отпратише светог апостола у лађу. И он давши свима последњи целив отпутова лађом (Д. А. 20, 17-38).

Прошавши многе градове и крајеве, како на приморјима тако и на острвима, и свуда посетивши и утврдивши верне, свети апостол

Павле пристаде у Птолемаиди;[60] одатле оде у Кесарију Стратонову, и тамо одседе у дому светог апостола Филипа, једнога од седморице ђакона. Ту к светоме Павлу дође пророк, по имену Агав, и узевши појас Павлов свеза своје руке и ноге, и рече: Тако вели Дух Свети: човека којег је овај појас, овако ће га свезати у Јерусалиму Јевреји, и предати га у руке незнабожаца. - Када то чуше браћа, са сузама молише Павла да не иде у Јерусалим. А Павле им одговори на то: Шта чините те плачете и цепате ми срце? Јер ја не само свезан бити хоћу, него сам готов и умрети у Јерусалиму за име Господа Исуса. - И умукоше браћа, рекавши: Нека буде воља Божја! (Д. А. 21, 1-14).

После тога свети апостол Павле отпутова у Јерусалим са ученицима својим, међу којима беше и Трофим Ефешанин, незнабожац обраћен Христу. И с љубављу би примљен свети Павле од светог апостола Јакова, брата Господња, и од васцеле цркве верних. У то време дођоше из Асије[61] у Јерусалим на празник Педесетнице Јевреји који беху Павлови непријатељи и свуда изазиваху буне против њега. Угледавши Павла у граду, и са њим Трофима Ефешанина, они се пожалише на Павла првосвештеницима јеврејским и књижевницима и старцима, како он разорава закон Мојсијев, забрањује обрезање,

и свуда проповеда распетого Исуса. И наоштрише се сви против Павла, желећи да га ухвате. И када они, ти Јевреји из Асије, угледаше светого Павла о празнику у храму Соломоновом, одмах га оклеветаше, те побунише сав народ, и устремивши се метнуше руке своје на њега, вичући: "Помагајте, људи Израилџци! ово је човек који свуда говори хуле на народ, на закон и на ово место; па још и незнабошце уведе у храм и опогани ово свето место", - јер мишљаху да је Павле и Трофима увео у храм. И сав се град подиже, и навали народ са свију страна, и ухвативши Павла вуцијаху га напоље из храма; и одмах се затворише врата. И хтедоше да убију Павла, али не у храму, да не би оскврnavили свето место (Д. А. 21, 27-30).

У то време стиже вест до војводе војничког стражарског пука да се цео Јерусалим побунио. И он одмах узевши војнике и капетане дотрча храму. Побуњеници видеvши војводу и војнике престаше бити Павла. Војвода онда узе Павла и заповеди да га окују у двоје железне вериге, па стаде испитивати ко је и какво је зло учинио. А народ викаше ка војводи, да убије Павла. И кад војвода не могаде од вике народне да разуме у чему је Павлова кривица, он заповеди да Павла одведу у пук.

Мноштво пак народа иђаше за војводом и војницима вичући да Павле буде убијен. А кад дођоше до узвишења што води у тврђаву пука, Павле замоли војводу да му допусти да каже народу неколико речи. И војвода му допусти. И Павле стојећи на степеницама, обрати се народу на јеврејском језику, громко говорећи: "Људи, браћо и оци! чујте сад мој одговор к вама". И стаде им причати о својој пређашњој ревности за закон Мојсијев, и како на путу за Дамаск он би обасјан небеском светлошћу, и како виде Господа који га шаље међу незнабошце. А народ, не хотећи више да га слуша, стаде викати к војводи: "Узми са земље таквога, јер не треба да живи!" - Вичући тако, они збациваху хаљине и, бесни од једа, бацаху прах у небо, и настојаваху да Павле буде убијен.

Војвода заповеди да Павла одведу у тврђаву пука, и да батинама дознаду од њега за какву кривицу тако виче народ на њега. И кад Павла притегоше конопцима, он рече капетану који стајаше поред њега: Зар ви можете бити човека Римљанина, и још без суда? - Чувши то, капетан приступи к војводи и рече: Гледај шта ћеш чинити; јер је овај човек Римљанин. - Тада војвода приђе Павлу и упита га: Кажи ми, јеси ли ти Римљанин? А он рече: Да. Војвода на то одговори: Ја сам за велике новце име овога

грађанства добио. - И одмах пусти Павла из окова (Д. А. 21, 31-22, 29).

Сутрадан војвода заповеди да дођу првосвештеници и сав сабор њихов, и постави пред њима апостола Павла. А Павле погледавши на скупштину рече: Људи браћо! ја са свом добром савешћу живљах пред Богом до данашњега дана. - А првосвештеник Ананија заповеди онима што стајаху код њега да га бију по устима. Тада му Павле рече: Тебе ће Бог бити, зиде окречени! јер хотећи да ми судиш по закону, ти преступаш закон наређујући да ме невиног бију. - И приметивши да је на том сабору један део садужеја а други фарисеја, Павле повика говорећи: Људи браћо! ја сам фарисеј и син фарисејев: за наду и за васкрсење из мртвих доведен сам на суд. - Када он ово рече, настаде распра међу садужејима и фарисејима, и подели се народ. Јер садужеји говоре да нема васкрсења мртвих, ни анђела, ни духова; а фарисеји признају обоје. И постаде велика вика; фарисеји говораху: "Никакво зло не налазимо на овоме човеку"; а садужеји тврђаху супротно. И велика распра се продужаваше. Војвода, побојавши се да Павла не раскину, заповеди војницима да га отму између њих, и да га одведу у пук. А идуће ноћи светоме Павлу јави се Господ и рече му: Не бој се, Павле, јер

као што си сведочио за мене у Јерусалиму, тако ти ваља сведочити и у Риму (Д. А. 22, 30-23, 11).

А када освану дан, неки од Јевреја начинише веће и заклеше се говорећи да неће ни јести ни пити док не убију Павла. И беше их више од четрдесет који такву заклетву положише. Дознавши за ово, војвода посла Павла, са великим одредом наоружаних војника, у Кесарију, к Филиксу игемону (Д. А. 23, 12-35).

Сазнавши за ово, првосвештеник Ананија са најстаријим члановима синедриона, отидоше и они у Кесарију, и клеветаху Павла код игемона Филикса, и препираху се с Павлом пред игемоном и тражаху смрт његову. Али ни најмање не успеше, јер се у њему не нађе никаква кривица која заслужује смрт. Ипак игемон, желећи да Јеврејима учини по вољи, остави Павла у сужањству (Д. А. 24, 1-27).

Када минуше две године, место Филикса дође за игемона Фист. Првосвештеници јеврејски молише игемона Фиста да пошаље Павла у Јерусалим. А ово они подмуклице чињаху злоумишљено: хотећи да на путу убију апостола Христова. И кад Фист упита Павла, хоће ли да иде у Јерусалим на суд, Павле одговори: "Ја стојим овде на суду ћесареву, овде треба да ми се суди. Јеврејима ништа скривио нисам, као што и ти најбоље знаш. Ако ли сам скривио, или

учинио нешто што заслужује смрт, не марим умрети; ако ли пак ништа нема на мени од онога што ови на мене клевећу, нико ме не може њима предати. Ћесару идем". Тада Фист, поговоривши са саветницима, одговори Павлу: Ћесару рече да хоћеш, ћесару ћеш поћи (Д. А. 25, 1-12).

После неколико дана у Кесарију допутова цар Агрипа[62] да походи Фиста, и дознавши за Павла он пожелеле да га види. И када Павле, представши цару Агрипи и игемону Фисту, опширно им говори о Христу Господу и о својој вери у Њега, цар Агрипа му рече: Још мало па ћеш ме наговорити да постанем хришћанин. А Павле му на то одговори: Молио бих Бога и за мало и за много да би не само ти него и сви који ме слушају данас били такви као и ја што сам, осим окова ових. - После ових речи, цар, игемон и њихова свита устадоше, и повукавши се разговараху се међу собом говорећи: Овај човек није учинио ништа што заслужује смрт или окове. А Агрипа рече Фисту: Овај човек могаше бити пуштен да не рече да хоће к ћесару. - И тако решише да Павла пошљу у Рим к ћесару (Д. А. 25, 13-26, 32).

И предадоше Павла и друге неке сужње капетану ћесареве чете, по имену Јулију. Овај, примивши сужње и Павла, уведе их у лађу, и

отиснуше се. Пловидба њихова по мору беше не без опасности због супротних ветрова. И када допловише под Крит, и дођоше на место звано Добро Пристаниште, свети Павле, провидећи будућност, саветоваше да ту презиме са лађом. Али капетан послуша већма крманоша и господара од лађе него Павла. Када они испловише на пучину, дуну супротан буран ветар, и настаде силна бура, и паде таква магла, да четрнаест дана они не видеше ни сунца дању ни звезда ноћу, нити знађаху где се налазе, јер их валови ношаху, и они у очајању не једоше свих тих дана и већ очекиваху смрт. На лађи пак бејаше двеста седамдесет и шест душа. Павле ставши усред њих, тешаше их, говорећи: "Требаше дакле, о људи! послушати мене, и не отискивати се од Крита, и не имати ове муке и штете. И ево сад вас молим да будете добре воље: јер ни један од вас неће пропасти осим лађе. Јер у ову ноћ стаде преда ме анђео Бога којег сам ја и коме служим, говорећи: Не бој се, Павле! ваља ти доћи пред ћесара; и ево ти дарова Бог све који се возе с тобом. Зато, не бојте се, људи; јер верујем Богу да ће тако бити као што би речено". И Павле мољаше све да једу, говорећи: Не бојте се, јер ни једноме од вас длака с главе неће спасти. - И рекавши то, узе хлеб, заблагодари Богу пред свима, и

преломивши стаде јести. Тада се сви охрабрише, те и они једоше. А кад се раздани, угледаше земљу, али не познаше која је, и окренуше лађу ка обали. И кад беху близу обале наиђоше на спруд, и лађа се насуче; кљун се зари и остаде непомичан а крма се разбијаше од силе валова. Војници пак договорише се да побију сужње, да који не исплива и не утече. Али капетан, желећи сачувати Павла, забрани њихов договор, и заповеди онима који знаду пливати да први искоче и испливају на обалу. Гледајући на њих, и други стадоше пливати, једни на даскама а једни на чем другом од лађе, те тако сви изиђоше живи на земљу (Д. А. 27, 1-44).

Тада дознадоше да се острво зове Мелит.[63] А житељи тога острва, дивљаци, указаше им не малу љубав, јер наложише огањ због дажда и зиме, да би се покисли загрејали. А Павле, зграбивши гомилу грања, наложи на огањ, и изишавши змија од врућине скочи му на руку. И кад видеше дивљаци змију где виси о руци његовој, говораху један другоме: "Свакако је овај човек убица, када га, спасеног од мора, суд Божји не оставља да живи". А Павле отресавши змију у огањ не би му ништа зло. Они пак очекиваху да он отече или да одједанпут падне мртав. А кад задуго чекаше, и видеше да му

ништа зло не би, променише мишљење и говораху да је он бог (Д. А. 28, 1-6).

Поглавар тог острва Публије прими у свој дом спасене од мора и три дана их пријатељски гошћаше. У то време отац његов лежаше од грознице и од срдобоље. Павле уђе код њега, помоли се Господу, и метнувши руке своје на болесника исцели га. После овог догађаја, долажаху к светоме Павлу и други који беху болесни на том острву, и исцељиваху се (Д. А. 28 7-9).

Након три месеца сви спасени бродоломци с апостолом отпловише одатле другом лађом, и допловише у Сиракузу,[64] оданде у Ригију,[65] затим у Путеоле,[66] и најзад стигоше у Рим. И када браћа, који живљаху у Риму, дознадоше за Павлов долазак, изиђоше му у сусрет чак до Апијевог трга и Три Крчме.[67] Угледавши их, Павле се утеши духом и узнесе благодарност Богу. У Риму пак капетан, који беше спровео сужње из Јерусалима, предаде их војводи, а Павлу допусти да живи где год хоће с војником који га чуваше. И остаде Павле у Риму две године, и примаше све који му долажаху, проповедајући царство Божије и слободно учећи о Господу нашем Исусу Христу, и нико му не брањаше (Д. А. 28, 11-31).

Довде о Животу и трудовима Павловим из књиге "Дела Апостолска", написане светим Луком. О осталим пак трудовима и страдањима својим он сам казује у Другој Посланици Коринћанима, када упоређујући себе са другим апостолима пише овако: Више сам се трудио, више сам рана поднео, више пута сам био у тамници, често пута у смртима; од Јевреја примио сам пет пута четрдесет мање један ударац; трипут сам моткама бијен; једном су камење бацали на ме; три пута се лађа са мном разбијала; ноћ и дан провео сам у дубини морској; много пута сам путовао; био сам у опасностима на водама, у опасностима од разбојника, у опасностима од родбине, у опасностима од незнабожаца, у опасностима по градовима, у опасности у пустињи, у опасности на мору, у опасности међу лажном браћом; у труду и послу, у многом неспавању, у гладовању и жеђовању, у многом пошћењу, у зими и голотињи; и брига за све цркве (2 Кор. 11, 23-28).

Као што свети апостол Павле измери ширину и дужину земље хођењем а мора пловљењем, тако и висину небеса познаде на тај начин што би узнесен до трећег неба. Јер Господ, тешећи свога апостола у многонапаћеничким трудовима, које је узимао на себе ради светог

имена Његовог, показа му небеска блага, која око не виде, и он чу неисказане речи које човеку није слободно говорити (ср. 2 Кор. 12, 2-4).

Како пак овај свети апостол изврши остале подвиге и делатности живота свог казује црквени историчар Јевсевије Памфил,[68] епископ Кесарије Палестинске. Након две године сужањства у Риму свети Павле би пуштен на слободу као невин, и проповедаше реч Божју то у Риму, то по другим западним земљама. А свети Симеон Метафраст[69] пише, да се свети апостол после римског сужањства трудио још неколико година у благовешћу Христовом: изишавши из Рима, он пропутова Шпанију, Галију и сву Италију, просвећујући незнабошце светлошћу вере и обраћајући их од идолопоклоничке заблуде ка Христу. Када се свети апостол налажаше у Шпанији, једна високородна и богата жена, чувши за апостолову проповед о Христу, жељаше да види самог апостола Павла, и наговори свога мужа Прова да умоли светог апостола да посети њихов дом, да би га с љубављу угостили. И када свети Павле уђе у дом њихов, она погледа у лице његово и виде на челу његовом исписане златним словима ове речи: "Павле Христов апостол". Угледавши то што нико други не могаше видети, жена припаде к ногама апостолу

са радошћу и страхом, исповедајући да је Христос истинити Бог, и просећи свето крштење. И најпре она прими крштење; а име јој беше Ксантипа; затим и муж њен Пров, и сав дом њихов, и градоначелник Филотеј, и многи други крстише се.

Прошавши све те земље на Западу, и просветивши их светлошћу свете вере, и провидевши страдалнички крај свој, свети апостол Павле се опет врати у Рим. И одатле он писа свом ученику светом Тимотеју, говорећи: Ја се већ жртвујем, и време мога одласка наста. Дobar рат ратовах, трку сврших, веру одржах. Даље дакле мени је приправљен венац правде, који ће ми дати Господ у дан онај (2 Тм. 4, 6-8).

Односно времена мученичке кончине светог апостола Павла црквени историчари се не слажу. Никифор Калист[70] у другој књизи своје Црквене Историје, у 36. глави, пише да је свети Павле пострадао једне исте године и у један исти дан са светим апостолом Петром, због Симона мага, зато што је помогао Петру да победи Симона мага. Други пак кажу да је Павле пострадао након годину дана од смрти апостола Петра, и то у исти дан - 29. јуна. А повод томе било је то, што је апостол Павле у својој проповеди Еванђеља Христова препоручивао девојкама и женама чист

целомудрен живот. Уосталом, међу овим казивањима нема великог неслагања: јер се у Житију светога Петра, од Симеона Метафраста, вели да свети Петар пострада не одмах после погибије Симона мага него након неколико година, и то поводом двеју омиљених наложница Неронових, које апостол Петар беше обратио Христу и научио их целомудреном животу. А пошто је и свети Павле у то исто време, када и свети Петар, живео у Риму и околним покрајинама, то је лако могло бити и једно и друго, тојест: свети Павле је помагао светоме Петру противу Симона мага за време свог првог боравка у Риму, и дошавши по други пут у Рим, опет са светим Петром једнодушно служио спасењу људи, упућујући и људе и жене на целомудрени живот у чистоти. На тај начин свети апостоли разјарише незнабожног и развратног цара Нерона, који, осудивши обојицу на смрт, Петра као иностранца казни распећем, а Павла као римског грађанина, кога је немогуће било предати срамној смрти, казни посечењем мачем, и то ако не једне исте године, оно у један исти дан. Када чесна глава Павлова би одсечена, из ране истече крв са млеком. А верни узеше свето тело његово и положише у једном месту са светим Петром.

Тако сконча изабрани сасуд Христов, учитељ народа, васељенски проповедник, очевидац небеских висина и рајских милина, гледање и удивљење анђела и људи, велики подвижник и страдалник, који ране Господа свог на телу свом претрпе, - свети врховни апостол Павле; и би по други пут, сада без тела, узнесен до трећег неба и предстаде Тројичној Светлости, заједно са својим пријатељем и сатрудником светим врховним апостолом Петром, и славе Оца и Сина и Светога Духа, Једнога у Тројици Бога, коме и од нас грешних нека је част, слава, поклоњење и благодарност, сада и увек и кроза све векове. Амин.

1. Савле - јеврејско име, значи: жељени, измољени. Павле је римско име, и значи: мали. По мишљењу светих отаца: Златоуста, Амвросија, Димитрија Ростовског и других, Савлу је при крштењу промењено име у Павле.
2. Тарс - некада велики и многољудни град у малоазијској области Киликији, на реци Кидни. И сада је важан и трговачки град са четрдесет хиљада становника.
3. Дамаск - један од најстаријих градова света. Пре Христовог Рођења потпао под власт Римљана. Веру Христову у Дамаску

утврдише ученици Господњи, расејани после убиства светога архиђакона Стефана. Зборнице (= синагоге) Дамаске биле су под влашћу Јерусалимског првосвештеника; у верске ствари Јевреја грађанске се власти нису мешале. Године 1516. Дамаск је присаједињен Турској царевини. И данас је то велики трговачки град и веома богат, са преко двеста хиљада становника. Налази се у Сирији, на подножју Антиливана; од Јерусалима удаљен преко 200 км.

4. Тиберије - цар римски, од 14. до 37. године после Христа. Под њиме био распет Господ Христос.
5. Ананија био хришћанин од Јевреја; потом постављен за епископа у Дамаску, и скончао мученички - засут камењем у Елевтеропољу (између Јерусалима и Газе). Спомен његов 1. октобра.
6. У прво време светима су се називали хришћани, због свог освећења Христом и због свог чистог и непорочног живота.
7. Подразумева се Кесарија Палестинска, подигнута Стратоном у част ћесара Октавија Августа, поред Средоземног Мора, на стотину километара северозападно од Јерусалима; била је седиште римских управитеља Јудеје; Ирод је утврдио и

украсио; некада је имала изванредно пристаниште; данас је Кесарија - такође леп град. У Палестини је постојала и друга Кесарија, на подножју горе Ливана, подигнута галилејским четверовласником Филипом у част ћесара Тиберија, и звала се Кесарија Филипова.

8. Клаудије ћесар, наследник Калигуле, био на римском престолу од 41. до 54. године.
9. Селевкија - невелики приморски град на реци Оронти, код њеног увора у Средоземно море.
10. Саламина - приморски град, где су се апостоли искрцали.
11. Паф - главни град острва Кипра, седиште проконзула.
12. Град у малоазијској области Писидији, римска колонија; ту апостоли Павле и Варнава најпре проповедаше Еванђеље незнабошцима.
13. Иконија - на југоистоку од Антиохије Писидијске, у Малој Азији; некада главни град у Ликаонској области.
14. Спомен свете Текле празнује се 24. септембра.
15. Зевс и Хермес (= Јупитер и Меркурије) - имена незнабожачких богова; Зевс - главни бог, Хермес - његов гласник, понекад и

пратилац, покровитељ трговине, посредник између људи и богова.

16. Сада Адалија, приморски град у Памфилији, југоисточно од Перге.

17. Тимотеј је био син Јеврејке која је примила хришћанство и оца незнабошца; и сам беше хришћанин, цењен од браће по вери; са његовим пристанком свети Павле га обреза "Јевреја ради", пошто они нису нипошто хтели слушати реч Божју од необрезаног.

18. Фригија и Галатија - унутрашње области Мале Азије; Мисија и Витинија - северозападне области у њој.

19. Троада - приморски град, одакле је било недалеко пребацити се морем у Европу.

20. Неапољ - приморски град Тракије; сада Кавала.

21. Амфипољ - главни град у једном округу Македоније, југозападно од Филибе; Аполонија - (сада варошица Јерисо) на југозападу од Амфипоља, у северном делу Атонског полуострва; Солун - главни град у другом округу Македоније, поред залива Јегејског Мора, важно трговачко средиште.

22. Верија - Берија, град на југозападу од Солуна.

23. Атина - главни град Грчке, средиште ондашње грчке науке, уметности и трговине. По предању, основан око 1550. године пре Христа.
24. Спомен светог Дионисија Ареопагита празнује се 3. октобра.
25. Коринт - град на западу од Атине, на земљоузу, врло познат у старини по својој развијеној трговини; тада седиште римског управљача.
26. Ефес - приморски трговачки и главни град малоазијске покрајине Јоније; потом био средиште еванђелске делатности светог Јована Богослова; у њему одржан Трећи Васељенски Сабор; сада Ефес - једно турско место звано Ајасалук.
27. Милит - приморски град, јужно од Ефеса, некада веома напредан, сада просто село.
28. Птолемаида - древни приморски град, на југу Финикије.
29. Асија - тако се називале западне покрајине Мале Азије: Мисија, Лидија, Карија, тојест сво западно приморје Средоземног Мора, које је стајало под управом проконзула.
30. Цар Агрипа - син Ирода Агрипе I, последњи цар из фамилије Ирода, владар над неким областима Сирије.

31. Мелит - садашња Малта, острво на југу од Сицилије; на Малти данас постоји предање о тамошњем боравку апостола Павла.
32. Сиракуза - приморски град на југоисточној обали Сицилије.
33. Ригија - сада Рецио, у јужној Италији, на североисточној обали Сицилије.
34. Пучеоле - сада Пуцоло, приморски град близу Неапоља.
35. Апијев трг - мали градић, око 60 км. од Рима; Три Крчме - месташце на 15 км. од Рима.
36. Јевсевије Памфил живео од 268 - 340. године; био очевидац многих великих догађаја свога времена.
37. Скупљач и састављач житија светих; био секретар цара Константина VII; скончао око 940. године.
38. Грчки црквени историчар; нарочито је важна његова "Црквена Историја" у 23 књиге, од којих су до данас дошле првих 18, а од осталих само одломци; скончао 1350. године.

